

Stichting Monumentenhuis Brabant

Jaarverslag 2022

Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuisbrabant.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Profiel Stichting Monumentenhuis Brabant	4
2.1 Doelstelling en taken van Stichting Monumentenhuis Brabant	4
2.2 Organisatorische structuur Stichting Monumentenhuis Brabant	4
2.3 Provinciaal steunpunt voor monumentenzorg en archeologie	4
2.4 Monumentenhuis Brabant als onderdeel van een kennisketen	5
2.6 Samenwerking en afstemming	6
2.7 Participatie	7
3. Provinciale opdracht aan Stichting Monumentenhuis Brabant	8
3.1 Provinciale taakstelling 2022	8
3.2 Levendig Brabant	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4. Activiteiten 2022	9
4.1 Eerstelijns ondersteuning gemeenten	9
4.1 - a: Helpdesk voor gemeenten	9
4.1 - b: Spreekuur voor gemeenten/consult op locatie	9
4.2 Platform van afstemming en overleg	10
4.2 - c: Planoverleg	10
4.3 Professionalisering gemeenten	11
4.3 - d: Website	11
4.3 - e: Nieuwsbrieven en digitale specials	12
4.3 - f: Cursussen en inspiratiebijeenkomsten voor gemeenteambtenaren	12
4.4 Activering gemeenten m.b.t. gebiedsgerichte monumentenzorg en herbestemming	12
4.4 - g: Implementatie van de Omgevingswet en gebiedsgerichte monumentenzorg	12
4.4 - h: Activering gemeenten m.b.t. herbestemming van erfgoed	13
5. Maatschappelijke effecten activiteiten Monumentenhuis	16
6. Ureninzet 2022	17
7. Reserves Stichting Monumentenhuis Brabant	18
7.1 Egalisatiereserve	18

1. Inleiding

Na de Coronacrisis werden gemeenten geconfronteerd met een reeks aan andere crises: een woningbouwcrisis, een stikstofcrisis, een vluchtelingen crisis, een koopkrachtcrisis... en dan is ook nog een groot personeelstekort bij gemeenten.

De personeelsproblemen bij gemeenten raken ook de erfgoedsector. Er is een groot verloop onder erfgoedambtenaren. Daardoor is er een grote ondersteuningsvraag naar detachering van erfgoedambtenaren. De vraag naar detachering is niet iets waar Stichting Monumentenhuis Brabant zich mee bezighoudt, maar het is wel een duidelijk signaal. De ondersteuningsbehoefte kwam ook tot uiting in het grote aantal vragen aan de helpdesk van Stichting Monumentenhuis Brabant.

Binnen het gemeentelijk erfgoedveld kwam een aantal thema's veelvuldig terug:

- het splitsen van cultuurhistorisch waardevolle boerderijen en bijgebouwen. Gezien de schaarste op de woningmarkt en de hoge koop- en huurprijzen voor woningen, is dit een te verwachten ontwikkeling. Veel gemeenteambtenaren worstelen hiermee.
- de problematiek van de vrijkomende kerkgebouwen. Het proces van ontkerkelijking is zeker nog niet ten einde met als gevolg dat tal van kerken overcompleet raken. Veel Brabantse gemeenten waren het afgelopen jaar druk bezig met het opstellen van een gemeentelijke kerkenvisie.
- het verduurzamen van erfgoed. Veel monumenteigenaren kloppen aan bij het gemeentelijk loket voor advies over (subsidie)mogelijkheden om hun pand te verduurzamen. Zeker vanwege de gestegen energieprijzen is dat een onderwerp dat velen bezighoudt. Tegen het licht van de energiecrisis is dit ook een maatschappelijke opgave.
- een kentering in het denken over monumentaal erfgoed. Doordat de monumentenstatus beperkingen oplegt wat betreft de mogelijkheden om energiemaatregelen te treffen, willen steeds meer monumenteigenaren af van het 'monumentenlabel'. Daar komt nog bij dat de economische waarde van monumenten aan het dalen is ten gevolge van de beperkingen op het gebied van verduurzaming.
- herbestemming en de doorontwikkeling van cultuurhistorisch waardevolle gebouwen is een belangrijke maatschappelijke uitdaging. Zowel procesmatig als inhoudelijk vraagt het de nodige deskundigheid en ervaring. In veel gemeenten schort het daaraan.
- Implementatie van de Omgevingswet. Het afgelopen jaren zijn veel Brabantse gemeenten bezig geweest met het treffen van voorbereidingen (o.a. het opstellen van een verordening) om de instelling van een omgevingscommissie tijdig te kunnen regelen. Verder is een behoorlijk aantal Brabantse gemeenten bezig gegaan met het inventariseren en actualiseren van hun monumentenbestand als onderdeel, zodat voldaan kan worden aan de verplichting om bij ruimtelijke ontwikkelingen erfgoed vroegtijdig in het afwegingstraject te kunnen meenemen.

Stichting Monumentenhuis Brabant heeft als doel een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van gemeentelijke monumentenzorg en het integraal werken te bevorderen. Vanuit een pro-actieve, creatieve en samenwerkingsgezinde benadering is hier het afgelopen jaar invulling aan gegeven. In dit jaarverslag is te lezen wat concreet is opgepakt en is bereikt.

*Harrie Maas,
directeur Stichting Monumentenhuis Brabant*

2. Profiel Stichting Monumentenhuis Brabant

Monumentenhuis Brabant is sinds 1999 het provinciale steunpunt voor monumentenzorg en archeologie. Het maakt onderdeel uit van een landelijke netwerk van steunpunten dat is opgericht door het rijk en de provincies. Het doel van dit netwerk is om gemeenten te ondersteunen en te professionaliseren teneinde de kwaliteit van de monumentenzorg te verbeteren.

2.1 Doelstelling en taken van Stichting Monumentenhuis Brabant

Stichting Monumentenhuis Brabant, opgericht op initiatief van de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de provincie Noord-Brabant, kent de volgende hoofddoelstellingen:

- 1) *het ondersteunen van de Noord-Brabantse gemeenten bij de decentrale uitvoering van de gebouwde en archeologische monumentenzorg;*
- 2) *het bieden van een platform, waarop de verschillende bij de monumentenzorg in brede zin betrokken partijen in Noord-Brabant informatie uitwisselen, de krachten bundelen en samenwerken.*

Tussen de minister van OCW en het Interprovinciaal Overleg (IPO, optredend namens de twaalf provincies) zijn bestuurlijke afspraken gemaakt over de basistaken van de steunpunten. In december 2012 zijn die afspraken opnieuw bekrachtigd. Overeengekomen is dat:

- *leder provinciebestuur zorgdraagt voor de bekostiging van een provinciale steunfunctie monumentenzorg en archeologie;*
- *De provinciale steunfunctie een instrument is van het erfgoedbeleid en de volgende basistaken heeft:*
  - *een aanspreekpunt bieden voor ondersteuning van gemeenten;*
  - *een platform bieden voor afstemming van partijen in de regio;*
  - *deskundigheidsbevordering van gemeenten op het gebied van wet- en regelgeving monumentenzorg en archeologie en uitvoeringspraktijk.*

Na het evaluatieonderzoek (mei 2016) is besloten de bestuurlijke afspraken rond de steunfunctie monumentenzorg en archeologie te continueren.

2.2 Organisatorische structuur Stichting Monumentenhuis Brabant

Stichting Monumentenhuis Brabant heeft geen eigen personeel in dienst. Voor de uitvoering van haar taken worden werknemers ingehuurd van Stichting Behoud Monumenten Brabant.

Het bestuur van Stichting Monumentenhuis Brabant bestond in 2022:

- voorzitter : de heer W.J.A. Raaphorst
- secretaris : mevrouw J. Eugster – van Bergeijk
- penningmeester : de heer J.L.W. van Dijk
- bestuurslid : de heer drs. R.H. Augusteijn
- bestuurslid : de heer dr. F.A. Petter.

2.3 Provinciaal steunpunt voor monumentenzorg en archeologie

De historische band met Rijk en provincie heeft zich door de jaren heen bestendigd in een partnerschap bij het realiseren van gemeenschappelijke doelstellingen.

In 2009 heeft het rijk in de Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg aangegeven dat de steunpunten een belangrijke rol hebben in het monumentenstelsel, als actor in het proces van kwaliteitsborging en als partij in de kennisketen.

In 2013 en 2014 heeft de provincie onderzocht of de provinciale steunfuncties, waaronder het Monumentenhuis, op de beleidsterreinen Cultuur en Samenleving een nuttig en noodzakelijk

instrument zijn. De conclusie van Gedeputeerde Staten is dat het Monumentenhuis een volwaardige partner is voor de ontwikkeling en uitvoering van modern provinciaal beleid.

Monumentenhuis Brabant maakt onderdeel uit van de basisinfrastructuur erfgoed van de provincie Noord-Brabant. Deze structuur is een belangrijke basis voor draagvlak en verbinding met de samenleving en zorgt voor bedrijvigheid rondom erfgoed.

De dienstverlening van Monumentenhuis Brabant draagt bij aan het behoud van het cultureel erfgoed ten behoeve van een aantrekkelijk leef- en werkomgeving in onze provincie.

2.4 Monumentenhuis Brabant als onderdeel van een kennisketen

Stichting Monumentenhuis Brabant vormt samen met Stichting Behoud Monumenten Brabant, Monumentenhuis Brabant B.V. en Stichting Advisering Monumenten & Ruimtelijke Kwaliteit Brabant (AMRKB) een kennisketen op het gebied van de monumentenzorg en archeologie in onze provincie. Ze hebben gemeenschappelijk dat ze allemaal Brabantse gemeenten als klant hebben, maar hebben verder eigen en afzonderlijke activiteiten. Daardoor kan nu een breed vlak van dienstverlening worden bestreken en kunnen gemeenten zo op een breed terrein worden ondersteund.

Stichting Monumentenhuis Brabant als onderdeel van een kennisketen rond het Monumentenhuis in Geertruidenberg is een uitvloeisel van het organisatiemodel dat onze 'founding fathers' i.c. de provincie Noord-Brabant en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (nu: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) indertijd voor ogen hadden. Er is gekozen voor een opzet met enerzijds gesubsidieerde activiteiten en anderzijds commerciële activiteiten. Dat heeft uiteindelijk geresulteerd in een constructie met:

- Stichting Monumentenhuis Brabant als provinciaal steunpunt met een duidelijk omschreven takenpakket en die volledig wordt gesubsidieerd;
  - Stichting Behoud Monumenten Brabant. Dit is een ideële organisatie die projecten uitvoert die in het verlengde liggen van de doelstellingen van Stichting Monumentenhuis Brabant, namelijk het verbeteren van de kwaliteit van de gemeentelijke monumentenzorg. Verder is Stichting Behoud Monumenten Brabant projectverantwoordelijke voor Restauratie Opleidingsprojecten Zuid-Nederland (ROP-Zuid) in de provincies Noord-Brabant en Limburg;
  - Monumentenhuis Brabant B.V. is de commerciële tak. Tot de klantenkring horen voornamelijk Brabantse gemeenten. De enige aandeelhouder van Monumentenhuis Brabant BV is Stichting Behoud Monumenten Brabant.
  - Stichting AMRKB is een provinciaal werkende monumentencommissie mét een eigen bestuur.
- De administratie van Stichting Monumentenhuis Brabant, Stichting Behoud Monumenten Brabant, Monumentenhuis Brabant BV en Stichting AMRKB is helemaal gescheiden.

In het Monumentenhuis aan de Markt in Geertruidenberg is ook Stichting de Brabantse Boerderij gehuisvest. Met deze organisatie worden vanzelfsprekend eveneens nauwe banden onderhouden.

Een bijzondere band is er met Stichting Brabants Heem en tal van plaatselijke heemkundeverenigingen. Bijvoorbeeld bij het opstellen van een gemeentelijke kerkensie of een gemeentelijk beleidsplan voor erfgoed worden lokale (erfgoed)verenigingen stevast betrokken.

Naar Molenstichting Noord-Brabant zijn de banden aangehaald. De intentie is uitgesproken om de samenwerking te versterken, met name rond de advisering over beleidsstukken en het samen optrekken naar gemeenten.

Behalve de hierboven genoemde organisaties onderhoudt Monumentenhuis Brabant goede contacten met Erfgoed Brabant, BHIC, Brabants Landschap, Brabants Particulier Grondbezit, Streekhuis Het Groene Woud, VAB Impuls, Brabantse Populierenvereniging, Stichting Historische Stuwten en Sluizen, Bond Heemschut, ROP-Nederland, Bisdom van Breda, Bisdom van 's-Hertogenbosch, PKN, Zet en de Vereniging Kleine Kernen Brabant.

2.6 Samenwerking en afstemming

Stichting Monumentenhuis Brabant onderhoudt als provinciaal steunpunt vanzelfsprekend nauwe banden met de provincie Noord-Brabant. Regelmatig vindt er overleg plaats met de accounthouder van de provincie. Maar ook met andere provinciale ambtenaren is er wederzijds een goed contact. We weten elkaar gemakkelijk te vinden!

Onderwerpen die het afgelopen jaar – soms meerdere keren – de revue passeerden waren: COVID-19 en de impact daarvan op de gemeentelijke monumentenzorg, het splitsen van boerderijen, het opstellen van gemeentelijke kerkenvisies, de Omgevingswet, erfgoed en verduurzaming, herbestemming en doorontwikkeling van erfgoedcomplexen, VAB's, Zuiderwaterlinie, archeologie etc. Monumentenhuis nam ook deel aan een aantal provinciale overleggen, zoals het Platform Vrijkomende Kerkgebouwen, Zuiderwaterlinie en het provinciaal archeologenoverleg. Verder heeft afstemming plaatsgevonden met de projectdirecteur Van Gogh Sites Foundation.

Monumentenhuis heeft eveneens veelvuldig overleg met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Dat gebeurt op verschillende niveaus. Bilateraal met specialisten van RCE naar aanleiding van concrete vragen en kwesties, maar structureel ook elke twee weken via het Planoverleg. Binnen dit overleg van RCE, provincie Noord-Brabant en Monumentenhuis Brabant worden wijzigings- en herbestemmingsplannen van rijksmonumentale objecten en structuren besproken. De plannen worden besproken in aanwezigheid van de initiatiefnemer, de gemeente en soms ook de gemeentelijke monumentencommissie. Daarnaast worden er tijdens het Planoverleg knelpunten binnen de Brabantse monumentenzorg gesignaleerd en besproken. Als zodanig functioneert het Planoverleg ook als een beleidsoverleg. Van het besprokene wordt, indien dat relevant is voor de monumentenzorg in onze provincie, een terugkoppeling gegeven via de (digitale) nieuwsbrieven van het Monumentenhuis. Onder meer wordt in de nieuwsbrieven mededeling gedaan van (provinciale) subsidieregelingen op het gebied van erfgoed, wordt bericht over nieuwe wettelijke regelingen, wordt ingegaan op landelijke en provinciale projecten enz.

De molen "Maria" in het Oost-Brabantse Haps is tijdens het planoverleg integraal met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de provincie Noord-Brabant en de gemeente Land van Cuijk bekeken hoe en op welke manier het eventueel verbeteren van de windvang door het behouden en/of verbeteren van de molenbiotoop of door het aanbrengen van zogenaamde Van Busselneuzen kan worden ontwikkeld.

Het Monumentenhuis maakt deel uit van het landelijke steunpuntennetwerk. Ongeveer iedere zes weken vindt er landelijk overleg plaats. Hier wordt in algemene zin gesproken over knelpunten binnen de monumentenzorg en archeologie, worden nieuwe (subsidie)regelingen toegelicht, wordt uitleg gegeven over landelijke beleidsprogramma's en actiepunten, maar ook vindt er kennisuitwisseling plaats over provinciale projecten en activiteiten zodat de andere steunpunten daar hun voordeel mee kunnen doen. Met (de directie van) RCE en het Nationaal Restauratiefonds (NRF) heeft het steunpuntennetwerk jaarlijks een (afstemmings)overleg.

2.7 Participatie

Betrokkenheid van burgers en draagvlak zijn kernbegrippen om monumentenzorg echt te laten 'aarden'. De praktijk heeft laten zien dat 'van onderop' de beste resultaten bereikt. Als erfgoed gedragen wordt, beklijft erfgoed pas echt!

De insteek van Monumentenhuis is dan ook steeds om burgers in een zo'n vroeg mogelijk stadium te betrekken, zowel bij het ontwikkelen van erfgoedbeleid als bij wijzigingsplannen voor monumenten. Dat belijden we niet met de mond beleden, maar is door ons het afgelopen jaar op verschillende manieren in de praktijk gebracht, zoals bij het opstellen van gemeentelijke erfgoednota's (Woensdrecht) en gemeentelijke kerkensies. In het gebied Het Groene Woud is in 2022 nauw samengewerkt met het Streekhuis om te komen tot een integraal project, waarbij erfgoed – vanuit een gebiedsgerichte benadering – een van de componenten is.

3. Provinciale opdracht aan Stichting Monumentenhuis Brabant

De inhoudelijke uitgangspunten voor de opdrachtverlening aan Monumentenhuis Brabant zijn gebaseerd op het verbeteren van de kwaliteit van de integrale monumentenzorg in onze provincie. De activiteiten van Stichting Monumentenhuis Brabant sluiten aan bij het Beleidskader Erfgoed van de provincie.

Stichting Monumentenhuis Brabant ondersteunt de gemeenten in de provincie Noord-Brabant op het gebied van hun wettelijke taken ten aanzien van monumenten en archeologie. De gesubsidieerde activiteiten passen binnen deze wettelijke taak en zijn gericht op ondersteuning en professionalisering van de Brabantse gemeenten teneinde de kwaliteit en de effectiviteit van de monumentenzorg te vergroten. Daardoor kan het Brabantse erfgoed beter behouden blijven. Dit versterkt de Brabantse identiteit en zorgt voor verbetering van het woon-, leef- en vestigingsklimaat in onze provincie.

3.1 Provinciale taakstelling 2022

Vanuit de hierboven beschreven taakstelling van het Monumentenhuis is voor 2022 de volgende inhoudelijke opdracht geformuleerd:

1. Het bieden van een loket voor ondersteuning aan gemeenten op het gebied van archeologie en monumenten.
2. Het bieden van een platform ter bevordering van de afstemming tussen de betrokken overheden en andere partijen.
3. Het bevorderen van kennis en deskundigheid bij gemeenten m.b.t. wet- en regelgeving op het gebied van archeologie, cultuurlandschap en monumenten en de inhoudelijke praktijk daarvan.
4. Activering van gemeenten met betrekking tot gebiedsgerichte monumentenzorg en herbestemming.

Op basis van de hierboven genoemde inhoudelijke opdracht is het werkplan voor 2022 opgesteld. Dit is vooraf ambtelijk besproken. Bij schrijven van 17 december 2021 hebben wij vervolgens de subsidiebeschikking van de provincie ad € 187.083,- ontvangen conform het ingediende werkplan. Het betreft hier een zogenoemde begrotingssubsidie.

3.2 Levendig Brabant

Het afgelopen jaar heeft de provincie Noord-Brabant gewerkt aan een nieuw beleidskader voor een levendig Brabant in 2030. Cultuur, erfgoed, sport en vrije tijd maken daar integraal deel van uit. De insteek is om ervoor te zorgen dat er overal in Brabant iets te doen en te beleven is en Brabant aantrekkelijk is om te wonen en te verblijven.

Monumentenhuis Brabant is in 2022 samen met andere provinciale steunorganisaties nauw betrokken geweest bij de gedachtevorming rond Levendig Brabant.

4. Activiteiten 2022

De Corona-epidemie had aan het begin van afgelopen jaar nog een sterke impact op de werkzaamheden, zowel voor onze eigen organisatie als voor onze doelgroep. Naarmate het jaar vorderde werden beperkende maatregelen weggenomen, en werd het steeds meer zoals het oude. Om te vernemen wat de effecten zijn van COVID-19 op de gemeentelijke monumentenzorg hebben wij in 2022 met alle Brabantse gemeenten contact gehad, zodat wij onze dienstverlening daar zo goed op konden afstemmen. Tijdens deze overlegmomenten constateerden we, evenals vorig jaar, dat met name nieuwe monumenten-/erfgoedambtenaren het extra moeilijk hebben.

In veel Brabantse gemeenten vervullen jonge, pas afgestudeerde en onervaren personen de functie van monumenten-/erfgoedambtenaar. Vaak kunnen zij niet sparren met collega's en moeten ze het zelf maar uitzoeken. Monumentenhuis Brabant probeert voor nieuwe monumenten-/erfgoedambtenaren een vraagbaak te zijn waarop ze kunnen terugvallen. Vanwege de onduidelijkheid over hoe COVID-19 zich zou ontwikkelen, hadden we het afgelopen jaar geen algemene cursusbijeenkomsten gepland. Omdat er toch een behoefte is aan deskundigheidsbevordering, met name bij nieuwe ambtenaren, hebben we gekozen voor een één-op-één benadering.

4.1 Eerstelijns ondersteuning gemeenten

Om gemeenten op een directe wijze te helpen en te ondersteunen naar aanleiding van vragen en problemen bij de uitvoering van de gemeentelijke monumentenzorgtaak biedt Stichting Monumentenhuis Brabant een eerstelijns ondersteuning aan, bestaande uit:

- a) een gratis helpdesk voor gemeenten;
- b) een gratis spreekuur/consult op locatie.

Deze ondersteuning was in 2022 beschikbaar voor alle 56 Brabantse gemeenten.

Resultaat/door:

Het leveren van eerstelijns ondersteuning aan de Brabantse gemeenten. Concreet is hulp geboden naar aanleiding van vragen en problemen bij de uitvoering van de gemeentelijke monumentenzorgtaak.

4.1 - a: Helpdesk voor gemeenten

De ureninzet voor de helpdesk was meer dan was begroot. Het afgelopen jaar waren er enkele thema's die veelvuldig ter sprake kwamen. Het gaat dan met name om (de wijziging van het provinciale beleid met betrekking tot) het splitsen van cultuurhistorisch waardevolle en/of beeldbepalende boerderijen; het treffen van energiemaatregelen binnen monumentale gebouwen, het plaatsen van zonnepanelen en het opstellen van gemeentelijke kerkenvisies. Andere vragen die regelmatig aan de orde kwamen hadden betrekking op de implementatie van de Omgevingswet, waaronder het instellen van een omgevingscommissie en wat een gemeente moet doen om de basis op orde te hebben. Verder waren herbestemming en de doorontwikkeling van erfgoedcomplexen, de te volgen procedure bij vergunningaanvragen, vergunningsvrij bouwen, subsidiemogelijkheden en het opnemen van cultuurhistorie in bestemmingsplannen vaak terugkomende vragen.

Het aantal vragen bedroeg in 2022 om en nabij de 600, afkomstig van 48 van de 56 gemeenten. Dit is een bereik van ruim 85%. De ureninzet voor deze dienstverlening was in 2022: 570 uur.

4.1 - b: Spreekuur voor gemeenten/consult op locatie

Ook van het spreekuur werd weer goed gebruik gemaakt. De 'Corona-belronde' gaf vaak de impuls om later nog eens contact te zoeken. Bij de besprekingen werd vaak ingezoomd op een speciaal thema dat op gemeentelijk niveau speelde, zoals de herbestemming van een monumentaal complex,

erfgoed en duurzaamheid, waardestellend onderzoek (o.a. bouwhistorisch onderzoek), het opstellen van de gemeentelijke kerkensie, het inventariseren van het gemeentelijk erfgoed met het oog op de Omgevingswet.

Het afgelopen jaar hebben 42 gemeenten gebruik gemaakt van deze dienstverlening, oftewel een bereik van 75%. De ureninzet in 2022 was 246 uur.

Effect / doel van deze eerstelijns ondersteuning:

- Er is een bijdrage geleverd aan het verbeteren van de kwaliteit en effectiviteit van de gemeentelijke monumentenzorg.
- Het maatschappelijk effect van deze eerstelijns ondersteuning is dat Brabants erfgoed beter is behouden. Dit versterkt de Brabantse identiteit en zorgt voor verbetering van het woon-, leef- en vestigingsklimaat.

Kosten ureninzet eerstelijns ondersteuning:

- Helpdesk: 570 uur x € 75,- = € 42.750,-
- Spreekuur/consult op locatie: 246 uur x € 75,- = € 18.450,-

4.2 Platform van afstemming en overleg

Teneinde de kwaliteit en de effectiviteit van de monumentenzorg te bevorderen en afstemming tussen de verschillende adviesinstanties te bewerkstelligen wordt door Monumentenhuis Brabant een platform geboden waar relevante partijen elkaar kunnen ontmoeten en tot afstemming kunnen komen. Dit is het zogenoemde Planoverleg georganiseerd, waar wordt geadviseerd over wijzigingsplannen betreffende rijksmonumenten. Het Planoverleg is een gratis dienstverlening ten behoeve van gemeenten. De vaste deelnemers aan het Planoverleg zijn de RCE, de provincie en het Monumentenhuis Brabant. Daarnaast nemen vaak ook de initiatiefnemer, vergezeld van hun architect en/of andere adviseurs, deel aan het Planoverleg. Bij complexe plannen worden verder vaak de plaatselijke monumentencommissie of commissie ruimtelijke kwaliteit uitgenodigd.

4.2 - c: Planoverleg

Restauratie- en herbestemmingsprojecten kwamen in 2022 weer volop in de steigers. We merkten wel dat ten gevolge van de hoge materiaalkosten en het tekort gekwalificeerd personeel de uitvoering soms stagneerde; in de tweede helft van 2022 leidden de hiervoor benoemde ontwikkelingen tot een zekere hapering. Een aantal initiatiefnemers lijkt wat terughoudend te zijn geworden.

De hoge energieprijzen zorgden ervoor dat het verduurzamen van het monument actueel is geworden. Voor veel gemeenten is dit een lastig onderwerp, omdat het nogal eens leidt tot een aantasting van monumentale waarden. De opvatting over wat kan en niet kan, is overigens duidelijk aan het schuiven. Ook binnen RCE is dat het geval.

De opgedane – positieve – ervaringen met digitaal vergaderen tijdens de Corona-periode zijn doorgetrokken naar de dag van vandaag. Wanneer het kan, vindt het Planoverleg digitaal plaats. Dat blijkt een effectieve aanpak te zijn. Zo nodig, wordt er op locatie bijeen gekomen. In 2022 werd het Planoverleg 14x georganiseerd en werden er 39 plannen besproken. Het aantal deelnemende gemeenten bedroeg 19. Verder werd er 1 algemene beleidskwestie besproken. De ureninzet bedroeg het afgelopen jaar 347 uur.

Effect / doel:

- De kwaliteit en effectiviteit van de monumentenzorg is verbeterd door een platform te bieden waar relevante partijen elkaar kunnen ontmoeten en tot afstemming kunnen komen. Hierdoor wordt de kwaliteit en de haalbaarheid van restauratie- en herbestemmingsplannen

vergroot.

- Doordat relevante partijen elkaar ontmoeten en tot afstemming komen wordt eerder inzicht gekregen in knelpunten binnen de Brabantse monumentenzorg.
- Door deze afstemming wordt het Brabants erfgoed beter behouden. Dit versterkt de Brabantse identiteit en zorgt voor verbetering van het woon-, leef- en vestigingsklimaat.

Kosten ureninzet:

- Planoverleg: 344,5 uur x € 75,- = € 25.837,50.

Voor de Oude Nicolaaskerk te Helvoirt, tevens een “Van Gogh Monument” binnen het Van Gogh Nationaal Park, is in het Planoverleg een uitbreiding ter verruiming van de gebruiksmogelijkheden in de vorm van een paviljoen aan het kerkgebouw besproken.

4.3 Professionalisering gemeenten

Om de kwaliteit en effectiviteit van de gemeentelijk monumentenzorg te verbeteren heeft het Monumentenhuis Brabant in 2022 een drietal producten aangeboden:

- d) een website;
- e) een gratis nieuwsbrief;
- f) Persoonlijke kennisoverdracht en coaching voor gemeenteambtenaren.

Feitelijk betreft het hier een ondersteuningsstructuur voor kennisontwikkeling.

Resultaat/door:

- het leveren van dienstverlening gericht op deskundigheidsbevordering en kennisontwikkeling, met name ten behoeve van gemeenteambtenaren die werkzaam zijn op het gebied van archeologie, cultuurlandschap en monumenten.

4.3 -d: Website

Het moderniseren van de website is in 2021 opgestart. Het afgelopen jaar zijn daar de verschillende taakvelden van de organisaties die binnen het Monumentenhuis actief zijn nog aan toegevoegd. Elke organisatie heeft zijn eigen webpagina's.

Op de site van Stichting Monumentenhuis Brabant wordt onder meer informatie wordt verstrekt over praktische zaken betreffende de monumentenzorg, actuele thema's, wettelijke veranderingen,

jurisprudentie, subsidies, alsook wordt melding gemaakt van specifieke dienstverlening van Stichting Monumentenhuis Brabant. De ureninzet hiervoor in 2022 bedroeg 206,5 uur.

4.3- e: Nieuwsbrieven en digitale specials

Naast 4 nieuwsbrieven maakt Stichting Monumentenhuis Brabant veelvuldig gebruik van digitale specials om de monumenten- / erfgoedambtenaren, gemeentelijke portefeuillehouders erfgoed, erfgoedprofessionals en andere betrokkenen in het veld te informeren. In 2022 werden 13 digitale 7 specials uitgegeven. De ureninzet in 2022 bedroeg 295,5 uur.

4.3- f: Deskundigheidsbevordering gemeenteambtenaren

Door het grote verloop onder gemeentelijke erfgoedambtenaren doet zich regelmatig het probleem voor de 'nieuwelingen' niet voldoende zijn toegerust om de gemeentelijke monumentenzorgtaak adequaat uit te voeren. Het afgelopen jaar bleek opnieuw dat nieuwe, vaak pas afgestudeerde monumenten-/erfgoedambtenaren behoefte hebben aan ondersteuning en deskundigheidsbevordering. Om daarin tegemoet te komen heeft Monumentenhuis Brabant nieuwe monumentambtenaren gedurende enige tijd één op één begeleidt. Concreet betreft het de nieuwe ambtenaren van Bergen op Zoom, Bladel, Cranendonck, Land van Cuijk, Loon op Zand, Maashorst, Nuenen, Son en Breugel, Valkenswaard en Vught. De ureninzet voor deze activiteit bedroeg 62 uur.

Effect / doel activiteiten t.b.v. professionalisering gemeenten:

- Het kennisniveau van ambtenaren monumentenzorg en R.O. is verbeterd door gerichte infoverstreking.
- Er is een bijdrage geleverd aan de professionalisering van gemeenten op het gebied van de monumentenzorg en archeologie.
- De kwaliteit van de gemeentelijke monumentenzorg is verbeterd.
- Het Brabants erfgoed is beter behouden. Dit versterkt de Brabantse identiteit en zorgt voor verbetering van het woon-, leef- en vestigingsklimaat.

Kosten ureninzet professionalisering gemeenten:

- Website: 206,5 uur x € 75,- = € 15.487,5,-
- 4 nieuwsbrieven en 7 digitale specials: 295,5 uur x € 75,- = € 22.162,50.
- Persoonlijke kennisoverdracht en coaching van nieuwe ambtenaren: 62 uur x € 75,- = € 4.650,-.

4.4 Activering gemeenten m.b.t. gebiedsgerichte monumentenzorg en herbestemming

4.4 - g: Implementatie van de Omgevingswet en gebiedsgerichte monumentenzorg

De invoering van de nieuwe omgevingswet is andermaal uitgesteld. Dat heeft bij veel gemeenten de scepsis rond de Omgevingswet verder gevoed.

De invoering van de Omgevingswet is in 2022 opnieuw uitgesteld.

Veel gemeenten hebben evenwel nog heel wat stappen te zetten om voorbereid te zijn op de invoering van deze wet en hoe hiermee verder om te gaan. Monumentenhuis Brabant heeft alle gemeenten digitaal geïnformeerd over de voortgang rondom deze nieuwe wetgeving. Het informatiepakket is een gezamenlijk initiatief van het Steunpuntennetwerk en is tot stand gekomen in samenwerking met RCE. Monumentenhuis heeft het afgelopen jaar verder vooral ingezet op de instelling van een gemeentelijke omgevingscommissie. Daartoe zijn alle Brabantse gemeenten digitaal geïnformeerd over de instelling van een omgevingscommissie en is de modelverordening van VNG hen toegestuurd.

Omdat inzicht in erfgoed, monumenten en (ruimtelijke) cultuurhistorische kwaliteit een wezenlijk aspect is binnen de werking van de Omgevingswet (erfgoed is een verplicht afwegingskader), heeft Monumentenhuis Brabant alle gemeenten gestimuleerd om hun (kern)kwaliteiten op het gebied van erfgoed te gaan benoemen. In dat verband zijn gemeenten erop geattendeerd wat in dat verband kan worden gedaan, zoals het uitvoeren van een QuickScan om de cultuurhistorisch waardevolle objecten en structuren in beeld te brengen, het actualiseren van de gemeentelijke monumentenlijst en het vervaardigen van gebiedsbeschrijvingen.

Met betrekking tot het religieus erfgoed is door ons gewezen op de mogelijkheid die de kerkenvisie kan bieden om kerkenbiotopen te gaan beschrijven en zo een bouwsteen te verkrijgen voor een omgevingsplan.

Monumentenhuis Brabant heeft verder activiteiten ontwikkeld om een aantal belangrijke cultuurhistorische thema's mét een provinciaal belang te promoten en inhoudelijk een zetje te geven. Onze inzet hierbij is met name gericht op de gemeenten die in het desbetreffende gebied gelegen zijn. Wat betreft Van Gogh Brabant hebben wij in het afgelopen jaar hieromtrent initiatieven genomen naar de gemeenten Nuenen, Vught en Zundert. Voor de Zuiderwaterlinie zijn wij in 2022 met name actief geweest rond de Linie van de Eendracht in West-Brabant (Bergen op Zoom, Steenberg, Moerdijk).

In het gebied Het Groene Woud zijn wij betrokken bij het versterken en promoten van het historische populierenlandschap, waarbij vanuit een integrale benadering crossovers worden gemaakt naar erfgoed (voorpoortrecht), het versterken natuur- en landschapswaarden, maatschappelijke opgaven (o.a. klimaatopgave en CO2 reductie), het meer en beter benutten van de economisch potentie van populierenhout (o.a. in de bouw). In 2023 krijgt dit een vervolg in de vorm van een aanvraag voor een LeaderProject.

Resultaat / door:

- Het informeren van alle Brabantse gemeenten over het belang van opstellen van een gemeentelijke omgevingsplannen en de implementatie van de Omgevingswet ten behoeve van gemeentelijke planontwikkeling.

Het maatschappelijk effect van de hier beschreven activiteiten is dat het Brabants erfgoed beter behouden blijft. Dit versterkt de Brabantse identiteit en zorgt voor verbetering van het woon-, leef- en vestigingsklimaat.

4.4 -h: Activering gemeenten m.b.t. herbestemming van erfgoed en duurzaamheid

Herbestemming en doorontwikkeling van cultuurhistorisch waardevolle gebouwen is dé uitdaging voor de komende tijd. Enerzijds om cultuurhistorische waarden, identiteit en ruimtelijke kwaliteit te behouden, anderzijds om een bijdrage te leveren aan het vinden van oplossingen voor het probleem van de schaarse ruimte. Door middel van herbestemming en hergebruik van monumentale gebouwen kan hier invulling aan gegeven worden vanuit de visie: behoud door ontwikkeling.

Voor het Monumentenhuis Brabant is dit een van de speerpunten voor de komende jaren. In het verlengde hiervan wordt door het Monumentenhuis Brabant actief deelgenomen aan het provinciale Platform Vrijkomende Kerkgebouwen.

Kerkervisie

Een van de grote zorgcategorieën zijn de vele leegkomende monumentale kerkgebouwen. Los van het behoud van monumentale waarden, gaat het bij kerkgebouwen om veel meer. Natuurlijk zijn kerkgebouwen in de eerste plaats gebouwen voor geloofsbeleving, maar ze vertegenwoordigen ook gemeenschapsgevoel en appelleren aan persoonlijke gevoelens en emotie. Veel gemeenten zien sinds enige tijd nadrukkelijk in c.q. ervaren wat al die kerksluitingen met zich meebrengen.

Ruraal erfgoed

Heel veel burgers hebben zich het afgelopen jaar tot het loket van de gemeente gewend met het verzoek om hun (cultuurhistorisch waardevolle) boerderij, gelegen in het buitengebied, te mogen splitsen. Op basis van de provinciale Verordening Ruimte zou dat in beginsel kunnen, mits ... In de praktijk heeft dit tot nogal wat verschillende 'benaderingen' geleid.

Herbestemmingsprojecten

Monumentenhuis Brabant is het afgelopen jaar bij meerdere herbestemmingsprojecten concreet betrokken geweest: abdij van Berne, voorm. klooster Maarheeze, Maria Boodschapkerk in Goirle, kasteel Steenenburg in Nieuwkuijk, landgoed Haanwijk in Sint-Michielsgestel, landgoed de Berkt in Heesch, landgoed Luchtenburg in Ulvenhout, kazerne Prinsenbosch in Rijen, Stenen Poppen in Klundert, Kleine Schans in Terheijden, voorm. Raadhuis in Geertruidenberg, Fabrieksterrein Besouw in Goirle, watertoren Raamsdonkveer.

Verduurzaming en klimaat en erfgoed

Verduurzaming en klimaatverbetering zijn eveneens belangrijk maatschappelijk thema's. Monumentenhuis heeft in 2022 alle Brabantse gemeenten meerdere malen geïnformeerd over het belang van het verduurzamen van erfgoed alsook het treffen van concrete energiematregelen. Voor wat betreft het verduurzamen van kerkgebouwen heeft Monumentenhuis Brabant binnen het provinciale Platform Vrijkomende Kerkgebouwen een voortrekkersrol op zich genomen.

Daarnaast zijn wij pro-actief om initiatieven mede te ontwikkelen vanuit een erfgoeddealbenadering. Een voorbeeld daarvan is de deelname aan het project 'Populierenlandschap in Het Groene Woud', waar vanuit een integrale benadering gewerkt wordt aan een projectidee met de componenten: gebiedsontwikkeling – versterking cultuurhistorisch landschap – verbetering biodiversiteit – co2 reductie – economisch gebruik populierenhout.

Resultaat / door:

- Het informeren van alle Brabantse gemeenten over het implementeren van de Omgevingswet.
- Het informeren van alle Brabantse gemeenten over gebiedsgerichte monumentenzorg.
- Het informeren van alle Brabantse gemeenten over de gemeentelijke kerkervisie; 36 gemeenten doen mee.
- Deelname aan het provinciale Platform Vrijkomende kerkgebouwen;
- Het informeren van alle Brabantse gemeenten over de provinciale subsidieregeling voor rijksmonumenten.
- Het informeren van alle Brabantse gemeenten over de rijksregeling "Subsidieregeling Stimulering Herbestemming Monumenten".
- Deelname aan VAB Impuls.
- Het informeren van alle gemeenten over de provinciale Verordening Ruimte met uitleg over het artikel betr. het verruimen van de gebruiksmogelijkheden.

- Deelname aan project Zuiderwaterlinie.
- Het informeren van alle Brabantse gemeenten over het verduurzamen van monumenten.
- Bij enkele herbestemmingsprojecten heeft concrete advisering en ondersteuning plaatsgevonden.

Effect / doel:

- Er is een bijdrage geleverd aan de kennisontwikkeling bij gemeenten rond herbestemming van (religieus) erfgoed en het geven van een impuls aan de herbestemming van monumentale en cultuurhistorisch waardevolle objecten en complexen.
- Aan diverse eigenaren van monumentale gebouwen is een impuls en inhoudelijke bijdrage geleverd voor de herbestemming en doorontwikkeling van een leegstaand/leegkomend monumentaal gebouw.
- Het maatschappelijk effect hiervan is dat het Brabants erfgoed beter behouden blijft. Dit versterkt de Brabantse identiteit en zorgt voor verbetering van het woon-, leef- en vestigingsklimaat.

De ureninzet in 2022 voor activiteiten gericht op het activeren van gemeenten op het terrein van gebiedsgerichte monumentenzorg en herbestemming bedroeg 584,5. Begroot was 550 uur.

Kosten activering gemeenten m.b.t. gebiedsgerichte monumentenzorg en herbestemming:

- Ureninzet: 584,5 uur.
- Kosten: 584,5 uur x € 75,- = € 43.837,50.

5. Maatschappelijke effecten activiteiten Monumentenhuis

De activiteiten van Stichting Monumentenhuis Brabant hebben een belangrijk maatschappelijk effect. Er wordt:

- directe en concrete ondersteuning geboden bij de uitvoering van de gemeentelijke monumentenzorgtaak, waardoor gemeenten beter in staat zijn om hun klanten (monumenteigenaren en andere belanghebbenden) op een goede manier van dienst te zijn;
- directe en concrete inhoud gegeven aan het professionaliseren van en het verhogen van het kennisniveau van gemeenteambtenaren die betrokken zijn bij het Brabantse erfgoed;
- een bijdrage geleverd aan de versterking van de kwaliteit en de effectiviteit van de gemeentelijke monumentenzorg, waardoor het Brabants erfgoed beter wordt behouden en de Brabantse identiteit wordt versterkt;
- inhoud gegeven aan een provinciaal kenniscentrum op het gebied van de monumentenzorg;
- een bijdrage geleverd aan de kennisontwikkeling bij gemeenten rond cultuurhistorische waarden en het geven van een impuls aan de inbedding van culturele planologie binnen de gemeentelijke planontwikkeling;
- een impuls gegeven aan de gebiedsgerichte monumentenzorg binnen de provincie, één van de pijlers van het nieuwe monumentenbestel;
- een impuls gegeven aan de herbestemming van monumentale en cultuurhistorisch waardevolle objecten en complexen binnen de provincie, één van de pijlers van het provinciale beleid;
- een bijdrage geleverd aan een verdere ontwikkeling van het erfgoedtoerisme in Brabant;
- een bijdrage geleverd om monumentenzorg beter te positioneren in het spectrum identiteit – economie – ruimte.

7. Ureninzet 2022

Onderstaand een overzicht van de activiteiten met de ureninzet. Het basis uurtarief is € 75,-. Daarnaast zijn er indirecte kosten voor ondersteunende ureninzet. Het gaat hier om overleg met RCE, provincie, monumentenorganisaties en steunpuntennetwerk.

Activiteiten	Begroot 2022	Werkelijk 2022	Verschil
Eerstelijns ondersteuning			
a) Helpdesk gemeenten	550	570	20
b) Spreekuur / consult gemeenten	250	246	-4
Platform van afstemming en overleg			
c) Planoverleg	350	344,5	- 5,5
Professionalisering gemeenten			
d) Website	200	206,5	6,5
- Kosten hosting, opmaak e.d.:			
e) Nieuwsbrieven en digitale specials	300	295,5	- 4,5
- Kosten opmaak, papier, porto:			
f) Pers. Kennisoverdracht ambtenaren	50	62	12
Activering gem. monumentenbeleid			
g) - m.b.t. gebiedsgerichte monumentenzorg	550	584,5	34,5
h) - m.b.t. herbestemming			
Totaal directe activiteiten	2250	2309	59

Indirecte kosten:	Uren begroot	werkelijk
Overleg RCE	10 uur	9 uur
Overleg Steunpuntnetwerk/archeologie	35 uur	32,5 uur
Overleg provincie	20 uur	30 uur
Overleg Erfgoedalliantie	25 uur	15 uur
Overleg monumentenorganisaties	10 uur	11 uur
Uren indirecte kosten (totaal)	100 uur	97,5 uur

TOTAAL **2350 uur** **2406,5 uur**

8. Reserves Stichting Monumentenhuis Brabant

Het afgelopen jaar had Stichting Monumentenhuis Brabant slecht één reserve, namelijk de egalisatiereserve.

8.1 Egalisatiereserve

De egalisatiereserve had op 31 december 2021 een positief saldo van € 972,-. Door de provincie Noord-Brabant is in 2022 aangegeven dat de doorbelasting van de uren door Stichting Behoud Monumenten Brabant in de periode 2019-2021 anders had dienen plaats te vinden.

Overeengekomen is dat het verschil (zijnde € 18.566,-) ten goede komt aan de egalisatiereserve. Het gecorrigeerde saldo van de egalisatiereserve per 31 december 2021 komt hiermee uit op € 19.538,-. Op 31 december 2022 was dat gedaald naar € 13.404,-.

Egalisatiereserve	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Saldo per 31 december	€ 8.459,-	- € 1.701,-	€ 2.321,-	€ 2.227,-	€ 19.538	€ 13.404